

man gehoord had, jegens Phaff te herhalen. Hun gesprek vond begin september '42 plaats. Tien dagen later verschenen mevrouw Temperley, Phaff en de Jonge van Ellemeet bij ir. Warners die, wetend dat van 't Sant een van zijn concurrenten was als mogelijk hoofd van een nieuwe inlichtingendienst, zich graag openstelde voor het verhaal dat mevrouw Temperley hem opdiste (verhaal waarin deze spraakzame dame de mededeling invlocht dat van het werk van generaal Menzies ook al niets deugde). Warners lichtte Lovink, Lovink lichtte Gerbrandy in en nu ging Gerbrandy toch twijfelen aan van 't Sants betrouwbaarheid.¹ Hij besloot, opnieuw Menzies te raadplegen. 'Lovink en ik', vertelde Gerbrandy ons in '56, 'hebben toen op een zondag een lunch gehad met Menzies. Ik sloeg de kerk toen maar een keer over en liet een prima lunch aanrukken. Dat was toen moeilijk genoeg. We hadden oesters. We hebben vijf uur lang gesproken. Lovink legde Menzies alles voor wat hij van van 't Sant meende te weten. Menzies zei dat hij er geen enkele duidelijke aanwijzing in zag dat van 't Sant niet te vertrouwen was, maar zegde mij nader bericht toe. Dat liet enige tijd op zich wachten maar ik kreeg tenslotte van Menzies de mededeling dat hij alles had laten onderzoeken, dat het signaal op veilig stond en dat er geen enkele reden was om aan de betrouwbaarheid van van 't Sant te twijfelen.'²

Begin '43 vertrok Lovink als ambassadeur naar Tsoengking. Warners (aan wie tot zijn diepe teleurstelling de positie van hoofd van het inmiddels opgerichte Bureau Inlichtingen ontgaan was) zette zijn 'onderzoek' voort. In maart '43 sloot hij het af en in april schreef hij een rapport van bijna

¹ Visser 't Hooft kreeg vervolgens opdracht van Gerbrandy, in bezet Nederland te laten informeren, hoe van 't Sant daar beoordeeld werd. Begin '43 won een boodschapper van Visser 't Hooft inlichtingen in bij Bosch van Rosenthal, de oud-burgemeester van Den Haag in de jaren '30-'34. 'Toen heeft', aldus de zoon van Bosch die bij het gesprek aanwezig was, 'mijn vader aan die bode verteld, de gehele geschiedenis die er is geweest met van 't Sant, waardoor hij als politiecommissaris gevallen is . . . (en) meegedeeld dat in Nederland geruchten liepen over van 't Sant dat hij niet betrouwbaar zou zijn . . . en dat dit voor de regering in Engeland reden moest zijn om daarmee zeer voorzichtig te zijn, want een chef van een inlichtingendienst moet, evenals Caesars vrouw, volkomen onbesproken zijn. Toen vroeg die bode aan mijn vader, hoe hij dacht over het karakter van van 't Sant, waarop mijn vader ongeveer in deze lijn geantwoord heeft: het is een wonderlijke man, ik kan absoluut geen hoogte van hem krijgen, maar één ding weet ik zeker: hij heeft een hondetrouw aan de koningin persoonlijk en aan het Oranjehuis, dus het lijkt mij buitengewoon onwaarschijnlijk dat hij iets zou doen dat tegen het Oranjehuis was.' (getuige L. H. N. F. M. Bosch van Rosenthal, *Enq.*, dl. IV c, p. 820) ² Gerbrandy, 7 nov. 1956.